

VLADISLAVA LŌČA IZDEVĒJDARBĪBA TRIMDĀ (1945-1980)

Vineta Ločmele

Latvijas Universitātes bibliotēka

Latvijas Universitātes 70. zinātniskā konference
Bibliotēkzinātnes un informācijas zinātnes sekcija 06.02.2012.

Vladislavs Lōcis (1912-1984)

- Vladislavs Lōcis, dzimis 26.01.1912. Dricānu pagastā, miris 30.12.1984. Minhenē, Vācijas Federatīvajā Republikā;
- 1992. gadā pārapbedīts Dricānu pagasta Pilcenes kapos;
- latgaliešu grāmatizdevējs (1939-1984), rakstnieks;
- 1939. gadā Daugavpilī nodibina Latgaliešu izdevniecību;
- 1944. gadā 27.septembrī ar tuvākajiem līdzstrādniekiem dodas uz Altetingu Bavārijā.

- Pētītas ar Vladislava Lōci saistītās publikācijas un raksti periodiskajos izdevumos, kā arī monogrāfiskajos izdevumos, uzzīņu izdevumos u.c.
- Pētījums balstīts uz nepublicētiem materiāliem – rakstiskiem paziņojumiem, saraksti ar radiniekiem un draugiem Latvijā, ar apgāda līdzstrādniekiem un autoriem trimdā.
- Intervēts Vladislava Lōča brāļa dēls Pēteris Lōcis.

Vladislava Lōča izdotās grāmatas trimdā

Uzreiz pēc izdevniecības atjaunošanas 1945. gadā Vladislavs Lōcis izdeva:

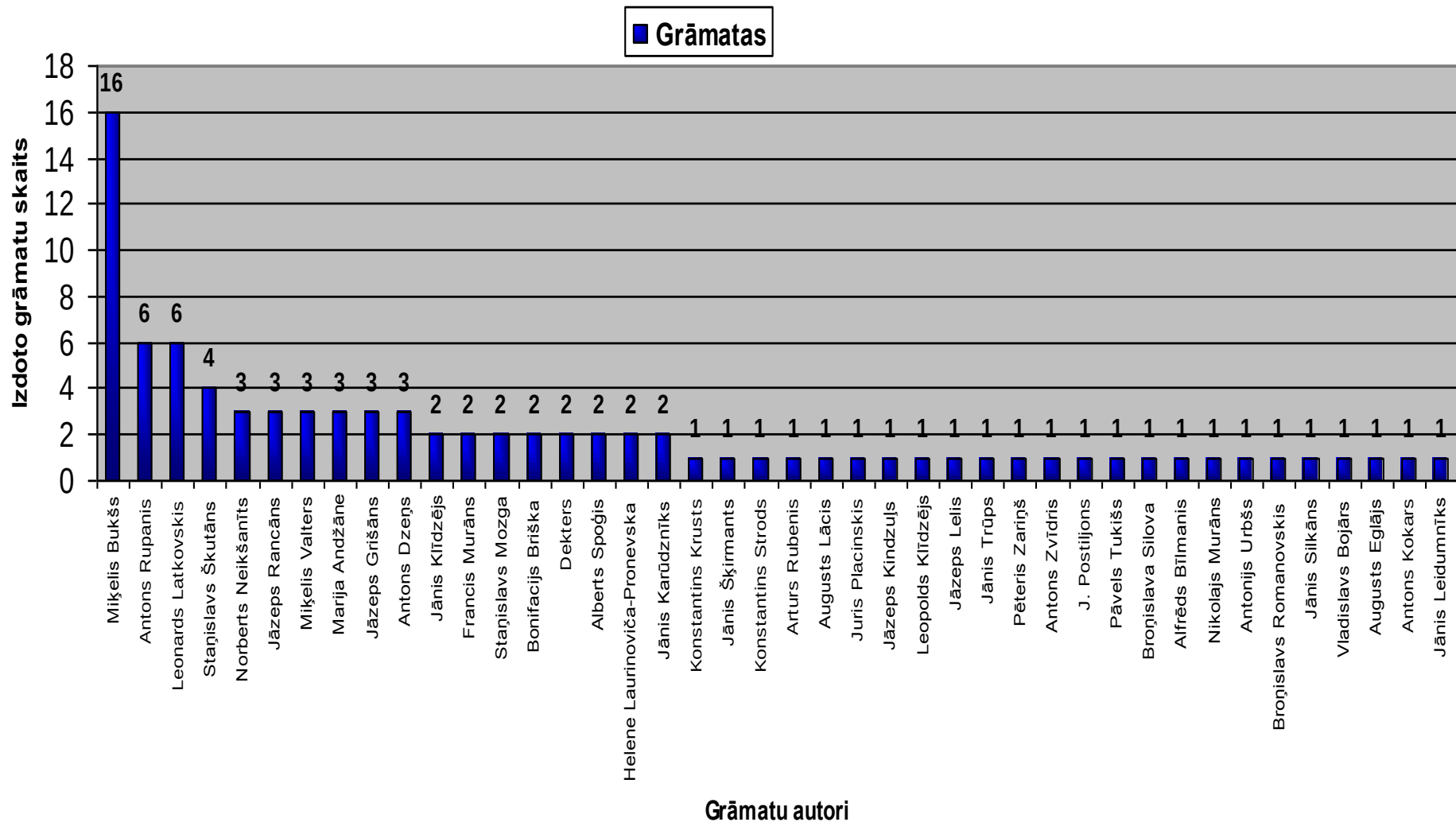
- Marijas Andžānes stāstu „*Jaunī zōboki*”;
- Jāņa Klīdzēja stāstu „*Upe plyust*”;
- „*Dzimtines skoti*” vienā sējumā ir Franča Murāna dzejoļi, bet otra sējumā - Antona Rupaiņa dzejoļi;
- „*Lyugšonas un dzīsmes katōlim*” sastādījis mācītājs Staņislavs Vaikuļs.

V. Lōcis vēstulēs par izdevējdarbību :

- Jānim Somam (1907-1976) 1968. gada 29. janvārī :
„[..] Mes te lelōko svoru līkom uz zynōtniskūs grōmotu izdūšonu, jo pasauļu bibliotekōs un universitātēs myusejī sameklej daudz jaunu materiālu, kas mums sovā zemē asūt nabeja īspējams, sevišķi Ulmaņa diktatūras laikā [..]”;
- Aleksandram Batņam (1909-1967) 1965. gada 13. martā:
„Toronto universitates bibliotekas vajaga īrunot, lai jī pajam vysas myusu zynotniskos gromotas. Tū šūgad izdareja Hamburgas universitates biblioteka un Bavārijas vaļsts biblioteka, tod Berlīnes biblioteka, Karaļa biblioteka Stokholmā, Institutum Balticum, KAWWE Berlīnē un Dr. K. Vanadzeņš Zvīdrijā. Tys vyss šugod deve lelu atbolstu. Jo jemtū Toronto biblioteka, tod otkon byutu lels atbolsts”;
- R. Incenbergam 1969.gada 12. janvārī :
„[..] Latgaļu grāmatas pasaules bibliotēkās ir labi pārstāvētas gandrīz vai visos kontinentos, izņemot Āziju. Sevišķi mūsu zinātniskās grāmatas ir pāri par 20 pasaules universitāšu bibliotēkās [..]”.

Vladislava Lōča izdotās grāmatas trimdā

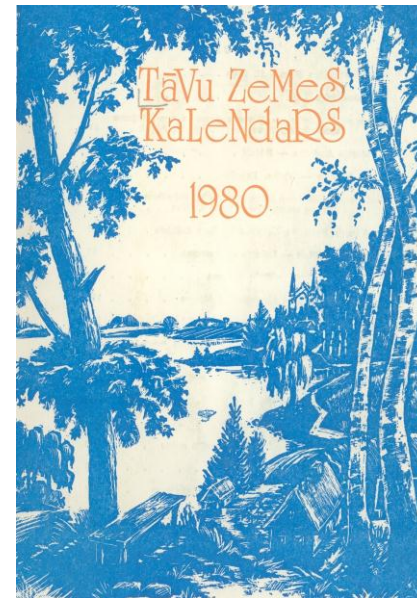
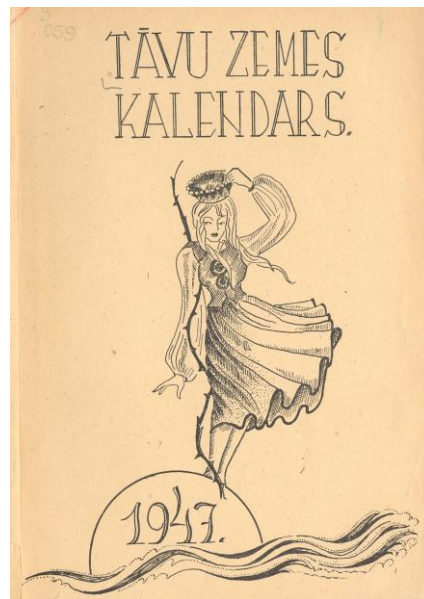
V. Lōča izdevniecības izdoto grāmatu autori (1945-1980)

Vladislava Lōča izdotā periodika trimdā

Latgaļu izdevniecība regulāri izdeva „*Tāvu zemes kalendaru*” - kultūrvēsturiska un literāra gadagrāmata;

- trimdā pirmais numurs iznāca 1946. gadā.

„*Tāvu zemes kalendars*” 1947. gadam un 1980. gadam

Vladislava Lōča izdotā periodika trimdā

- Žurnāla „**Dzeive**” : literatūrai, mākslai un zinātnei;
- pirmais numurs trimdā iznāca 1948. gadā;

Lōcis 1968. gada 29. janvārī raksta Jānim Somam: „[.] Ari žurnals ir vairāk zinātnisks kai literars. Žurnālu jam nu mums ari pasaulā bibliotekas un universitašu bibliotekas [..] ”.

Žurnāls „Dzeive” (1959)

Vladislava Lōča izdotā periodika trimdā

„Latgaļu izdevniecība” laidusi klajā visilgāk iznākušo latgalisko laikrakstu – avīzi „**Lotgala**” (10 gadagājumi, 1945.-1955. g. , 366 numuri) un tās turpinājumu „**Latgolas Bolss**” (40 gadagājumi, pēdējais numurs iznāca 1985. gadā).

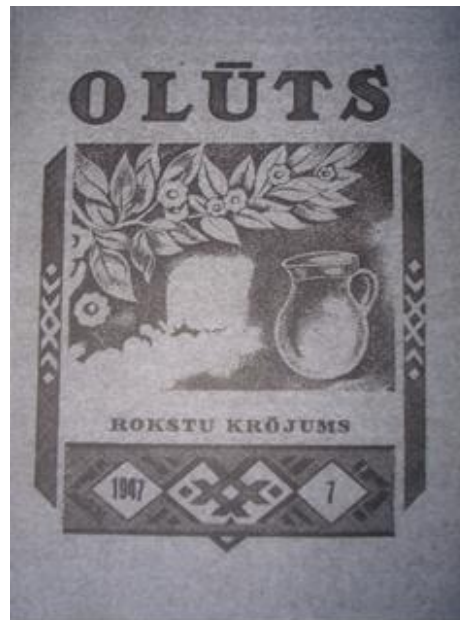

Laikraksti „Latgolas Bolss” un „Latgola”

Vladislava Lōča izdotā periodika trimdā

Rakstu krājums „**Olūts**” trimdā iznāk 1947. gadā, kas arī ir pēdējais numurs trimdā.

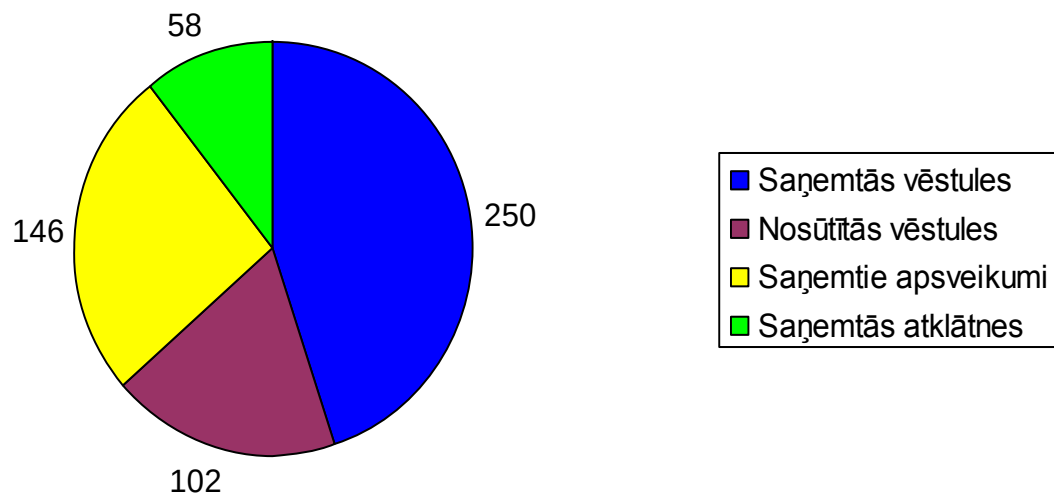
„Olūta” 7. rakstu krājums saturiskajā ziņā – dzejoļi, stāsti, romānu fragmenti un literatūrkritiski apcerējumi.

Rakstu krājums „Olūts” (1947)

Vladislava Lōča sarakste ar līdzstrādniekiem, domubiedriem un paziņām

Vladislava Lōča vēstuļu korespondence

Arhīvā atrodami dokumenti- Vladislava Lōča rakstītās vēstules laikabiedriem- plašākais materiāls, kas sniedz ziņas par viņa darbību un dzīvi Vācijā.

Analizētas 352 vēstules, kā arī iepazītas 80 vēstuļu kopijas no Miķeļa Bukša arhīva Zviedrijas Valsts arhīvā.

Vladislava Lōča sarakste ar līdzstrādniekiem, domubiedriem un paziņām

No saturiskā aspekta vēstules var iedalīt sekojoši:

Vēstules, kas saturiski saistītas ar izdevniecības darbību.

– Tās pilda sekojošās funkcijas:

- Informē par izdevniecības veikumu un turpmākiem plāniem, piemēram, 1977. gada 10. jūlijā izdevniecības padomniekam A. Zvīdram V. Lōcis raksta:
 - *„Leidz šo goda beigom un nokušā goda izdevnīceības dorbā nikas nasamainēs. Taipat izīs avīze un žurnāls leidzšinejūs apmārūs un korteibā”.*
- Informē par grāmatu nosūtīšanu vai grāmatu pieprasījumiem, proti, priesteris Juris Pudāns (1909-1984) raksta Lōcim 1946. gada 16. maijā:
 - *„Laipni lūdzu man piesūtīt 40 eksemplārus Jūsu izdotās lūgšanas grāmatas latgaļu izloksnē. Naudu izsūtīšu tūlīt pēc grāmatu saņemšanas”.*
- Ar vēstuļu starpniecību tiek veikta grāmatu un avīžu abonēšana, gan rēķinu sūtīšana un norēķināšanās par grāmatām, avīzēm, piemēram, priesteris Vincents Strelevičs (1898-1983) raksta:
 - *„Lūdzu sūtīt „Latgolas Bolss” [..]. Pielikumā čeks par 10 dolāriem abonementa samaksai [..]”.*

Vladislava Lōča sarakste ar līdzstrādniekiem, domubiedriem un paziņām

- Vēstules, kas satur informāciju par sabiedrisko darbu jautājumiem, kuros Lōcis piedalījās, piemēram, par Latgaļu radio raidījumiem, A. Jūrdža fondu vai par Latgaļu pētniecības institūtu.
- Privāta satura vēstules un vēstules, kur notiek domu apmaiņa par interesējošiem jautājumiem.

Vladislava Lōča sarakste ar līdzstrādniekiem, domubiedriem un paziņām

V. Lōča korespondences saturs atklāj, cik nozīmīgu uzdevumu viņš bija uzņēmis, jo ar V. Lōča gādību Latgaliešu izdevniecības iespieddarbi nonāca daudzās ārvalstu bibliotēkās, augstskolās, grāmatu tirgotavās, tādējādi kļūdami par latgaliešu kultūras attīstības lieciniekiem.

No tā var secināt, ka Vladislavs Lōcis ir devis ievērojamu ieguldījumu Latgales, tās kultūrvides un literatūras attīstībā.

Tiek turpināta Vladislava Lōča iedibinātā latgaļu literatūras izdošanas tradīcija: "*Olūts*", „*Tāvu zemes kalendars*” arī mūsdienās tiek izdots Latgales Kultūras Centra izdevniecībā Jāņa Elkšņa vadībā.

Pēteris Lōcis zina stāstīt:

„[...]Līdz 1946. gada Ziemassvētkiem faktiski mēs praktiski par viņu neko nezinājām un tad atnāca maza vēstulīte adresēta savai mammai vai manai vecmammai Veronikai. Uz aploksnes rakstīts kaut kāds Jozefs Gailingers vācu uzvārdā, nezinu par ko Vladislavs tā darīja, tas vēl vairāk uzkrītoši bija, ka kaut kāds vācietis raksta. Vecāmāte atver to vēstulīti, tur nekā nav, tik Priecīgu Jauno 1946. gadu, bet viņa pazīst sava dēla rokrakstu, jo viņam tāds īpatnējs bija uz pretējo pusi tie burti gāzās. Un skaidrs, dēls tomēr dzīvs palicis”.

„[...] Viņš man raksta, ka man būs darīšana ar viņu, kad viņš aizies no šīs pasaules. Gribētu viņš dzimtajā pusē, lai būtu kāda piemiņas istabiņa, lai viņu arī pārvestu, kad Latvija būs brīva, uz dzimtas kapiem Pilcenē [...]. Viņš rakstīja daudz, bet ļoti lakoniski. Pa vienam teikumam – Sveicieni! Piemēram, kad pie Jums pavasaris būs? Nu, sapratām, ka tas pavasaris domāts kā tas atmodas pavasaris [...]”.

**Vladislava Lōča brāļa dēls
Pēteris Lōcis**

Vladislavs Lōcis savu mūžu veltīja sabiedriskiem kultūras darbiem: latgaļu valodas saglabāšanai, latgaļu kultūras dārgakmeņu uzkrāšanai pūra lādē, kā viņš ir sacījis: „*Nūdūšonai dzimtenei, kai myusu dōvonu.*”

Dāvana dzimtenei arī bija viss viņa darbs un dzīve:

- 100 grāmatu nosaukumi,
- „*Tāvu zemes kalendars*” 45 gadu gājumi,
- žurnāla „*Dzeive*” 162 numuri,
- rakstu krājuma „*Olūts*” 7. sējums,
- laikraksta „*Latgolas Bolss*” (sākumā „*Latgola*”) 50 gadagājumi.

Var uzskatīt, ka bez Vladislava Lōča vadītās izdevniecības, latgaliešiem nebūtu ne latgaliešu grāmatu, ne žurnālu un avīžu.

Ne visi cilvēki var tikt uzskatīti par nozīmīgiem novadniekiem, tomēr Latgales novads var lepoties ar ievērojamu personību – Vladislavu Lōci, kurš arī ir sekmējis Latgales vārdu popularizēšanu ne tikai Latvijā, bet arī ārpus Latvijas.

No kreisās: stāv V. Bojārs, A. Bojārs ; sēd A. Rupainis, baznīckungs H. Bečs, A. Čupīte, V. Lōcis, N. Trepša un M. Rimšāne, 1944.g. novembrī - pirmajā apmešanās vietā Vācijā viesnīcas istabiņā.

V. Lōcis ar savu palīdzi Almu Čupīti

Latgaļu grāmatu noliktava Vācijā

V. Lōcis izdevniecības spiestuvē

**Paldies par
uzmanību!**